HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

חתוכה נמי לישדר ליה דהא לא אתו למזבן מיניה אלא במקום שמכריזין שלימה נמי לא לישדר ליה דחתיך ליה ומזבין ליה אי בעית אימא במקום שמכריזין ואי בעית אימא במקום שאין מכריזין איבעית אימא במקום שמכריזין חיתוכא דעובד כוכבים מידע ידיע ואיבעית אימא במקום שאין מכריזין גזירה אשמא יתננה לו בפני ישראל אחר ואי בעית אימא משום דקא גניב ליה לדעתיה דאמר שמואל באסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עובד כוכבים והא דשמואל (א)לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דשמואל הוה קא עבר במברא א"ל לשמעיה פייסיה למבוריה פייסיה ואיקפד מ"ט איקפד אמר אביי גתרנגולת טרפה הואי ויהבה ניהליה במר דשחוטה רבא אמר אנפקא אמר ליה לאשקויי ואשקייה חמרא מזיגא (ב)וכי מכללא מאי למ"ד טרפה הואי א"ל אמאי תשהא איסורא למ"ד אנפקא א"ל לאשקויי אנפקא חייא משמע תניא היה ר' מאיר אומר (ג)דאל יסרהב אדם לחבירו לסעוד אצלו ויודע בו שאינו סועד ולא ירבה לו בתקרובת ויודע בו שאינו מקבל ולא יפתח לו חביות המכורות לחנוני אא"כ הודיעו הולא יאמר לו סוך שמן מפך ריקן ואם בשביל כבודו מותר איני והא עולא איקלע לבי רב יהודה פתח לו חביות המכורות לחנוני אודועי אודעיה ואיבעית אימא שאני עולא דחביב ליה לרב יהודה דבלאו הכי נמי פתוחי מפתח ליה ת"ר ולא ילך אדם לבית האבל ובידו לגין המתקשקש ולא ימלאנו מים מפני שמתעהו ואם יש שם חבר עיר מותר ת"ר זלא ימכור אדם לחבירו סנדל של מתה בכלל של חיה שחוטה מפני ב' דברים א' מפני שמתעהו וא' מפני הסכנה זולא ישגר אדם לחבירו חבית של יין ושמן צף על פיה ומעשה באחד ששיגר לחבירו חבית של יין ושמן צף על פיה והלך וזימן עליה אורחין ונכנסו מצאה שהיא של יין וחנק את עצמו (ה)חואין האורחין רשאין ליתן ממה שלפניהם לבנו ולבתו של בעה"ב אא"כ נטלו רשות מבעה"ב ומעשה באחד שזמן ג' אורחין בשני בצורת ולא היה לו להניח לפניהם אלא (א) כשלש ביצים בא בנו של בעה"ב נטל אחד מהן חלקו ונתנו לו וכן שני וכן שלישי בא אביו של תינוק מצאו שעוזק א' בפיו ושתים בידו חבטו בקרקע ומת כיון שראתה אמו עלתה לגג ונפלה ומתה אף הוא עלה לגג ונפל ומת א"ר אליעזר בן יעקב על דבר זה נהרגו ג' נפשות מישראל (ו)מאי קמ"ל דכולה ר"א בן יעקב היא ת"ר (ז)השולח ירך לחבירו שלימה אינו צריך שיטול הימנה גיד הנשה חתוכה צריך ליטול הימנה גיד הנשה טובעובד כוכבים בין חתוכה ובין שלימה א"צ ליטול הימנה גיד הנשה ומפני ב' דברים אמרו אין מוכרין נבילות וטרפות לעובד כוכבים אחד מפני שמתעהו ואחד שמא יחזור וימכרנה לישראל אחר ולא יאמר אדם לעובד כוכבים קח לי בדינר זה בשר מפני ב' דברים

אחד

חתוכה נמי לישדר. עם גידה דליכא למיחש שמא ימכרנה לישראל דהא לא זבני מיניה דחיישי לטרפה: **אלא במקום שמכריזין.** שישראל מותר ליקח שם באותו מקום מן העובד כוכבים כיון שלא הכריזו דלמאי ניחוש לה הטבחים ישראלים הם ולטרפה ליכא למיחש דהא לא הכריזו היום: **שלימה נמי לא לישדר ליה.** עד שיטול גידה דאע"פ שמקומו ניכר איכא למיחש דלמא חתיך לה עובד כוכבים ומזבין וסבור זה שנטל גידה: **חיתוכא דעובד כוכבים.** בירך אינו עשוי כשל ישראל שהוא פורעה כדרך שהגיד מונח. ועל דא סמיך רבי בשולח ירך לחבירו על יד עובד כוכבים ולא עשה בו חותם דכשרה היא אם היא חתוכה כדרך שישראל חותכה אחר חטיטת הגיד אבל בדבר אחר שחיתוך עובד כוכבים וחיתוך ישראל שוין בו אסור עד שיהא בו חותם: **ואיבעית אימא במקום שאין מכריזין.** ודקשיא לך חתוכה נמי לישדר דהא לא זבין לה ישראל גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל ואותו הרואה שזה נתנה לו לוקח הימנו וכסבור ניטל גידה: **ואיבעית אימא.** טעמא דמתני' דאמר חתוכה לא לישדר עם גידה: **משום דגונב דעתו.** דעובד כוכבים כסבור שישראל זה אוהבו מאד שתקנה וטרח בה ליטול גידה עד שנראית לעצמו ואח"כ נתנה לו והוא לא נטלו ונמצא מחזיק לו טובה חנם: ח) **פייסיה למבוריה.** תן שכרו לבעל המעבורת: **מברא.** ספינה רחבה שעוברין בה את הנהר: **במר דשחוטה.** בחילוף שחוטה בחזקת שחוטה וחבירו בבכורות (דף ל.) ההוא טבחא דמזבין תרבא דאטמא במר דכנתא. ולי נראה דלשון תמורה הוא. (ב) דהאי דטרפה לאו דוקא דטרפה בשחוטה לא מיחלפא אלא כלומר טרפה שחוטה נתן לו במר דכשרה שחוטה: **ואשקייה חמרא מזיגא.** והעובד כוכבים סבור שהיין חי: **וכי מכללא מאי.** מה לנו אי איתמר מכלל אי בפירוש הא מהא כללא שפיר שמעינן ואמאי אשמעינן גמרא דלאו בפירוש אתמר ומה יש לנו לגמגם בכלל זה: **למ"ד טרפה הואי.** איכא למימר דלאו משום גניבות דעת איקפיד אלא משום דאשהייה גביה עד השתא: **אנפקא חייא משמע.** משום יקרא דידיה איקפיד שעבר על דבריו: **לא יסרהב.** לא יפציר בו הואיל ויודע שלא יעשה משום דגונב דעתו להחזיק לו טובה בחנם כסבור שמן הלב מסרהב לו כן: **ולא יפתח לו כו'.** כל חביותיהם מגופות היו וכשבא אדם חשוב אצלו פותח לו חבית להשקותו יין חזק ואם מכר חבית לחנוני שלמה ועדיין היא אצלו לא יפתחנה לאורח הבא לו מפני שגונב לבו להחזיק לו טובה חנם כסבור זה הפסד גדול נפסד ע"י שהרי תשאר חבית זו חסרה ותתקלקל יינה וזה ימסרנה מיד לחנוני שימכרנה לו: **אא"כ הודיעו.** מכרתיה לחנוני ואיני נפסד: **לא יביא לו פך ריקן ויאמר לו סוך שמן.** מפני שיודע בו שאינו סך וגונב דעתו כסבור שיש בו שמן: **ואם בשביל כבודו.** של אורח להודיע לבריות שחביב הוא עליו מותר: **המתקשקש.** חסר. לפי שזה סבור שהוא מלא: **שמתעהו.** גונב דעתו: **ואם יש שם חבר עיר.** חבורת עיר שיש שם רבים וזה מתכוין להחשיב את האבל בעיניהן שיאמרו כמה חשוב זה שזה מכבדו כ"כ: **מותר.** דגדול כבוד הבריות: **סנדל.** של עור בהמה שמתה חיה ט) מאליה אין עורה חזק כשל בריאה שחוטה: **חיה שחוטה.** בריאה שחוטה: **הסכנה.** שמא מחמת נשיכת נחש מתה והארס נבלע בעור: **ושמן צף על פיה.** כסבור שהכל שמן ומזמן עליו אורחים ובטוח שיש לו שמן הרבה לצרכם: **וחנק את עצמו.** שלא היה לו מה להאכילם ובוש מהם: **שעוזק.** סוגר כמו ויעזקהו (ישעיה ה): **שלימה אין צריך ליטול.** מפני שניכר שלא ניטל והאוכלה נוטלו: **ובעובד כוכבים בין שלימה כו'.** לקמיה [ע"ב] מפרש לה: **אין מוכרין טרפה לעובד כוכבים.** בסתם אא"כ הודיעו שהיא טרפה דתו ליכא גניבת דעת. ובמקום שאין מכריזין דליכא למיחש לשמא ימכרנה לישראל או במקום שמכריזין וביום שהכריזו הכי מתוקמא לקמן [שם]:

אחד

חיתוכא דעובד כוכבים מידע ידיע. פירש בקונטרס דחיתוך דעובד כוכבים בירך אינו עשוי כשל ישראל שהוא פורעה כדרך שהגיד מונח ועל דא סמיך רבי בשולח ירך על יד עובד כוכבים לחבירו ולא עשה בו חותם דכשרה היא אם חתוכה כדרך שישראל חותכה אחר חטיטת גיד עכ"ל ותימה דאם כן לוקמיה אף כשאין מכריזין וחתוכה לא לישדר ליה דלמא אתי ליזדבוני לישראל דכיון דחיתוך דישראל מידע ידיע לא יחוש ישראל הבא לקנותה שמא טרפה היא דאם כן למה פתחה וחתכה כדרך שעושין כדי ליטול הגיד וכי תימא דחייש ישראל שמא אחר כך נודע לו שהיא טרפה דא"כ מטעם זה נאסור בשולח ירך לחבירו ע"י עובד כוכבים שמא נזדמנה לעובד כוכבים ירך אחרת שלא נודע לישראל שהיתה טרפה עד אחר שניטל גידה והחליפה בזאת וי"ל דכולי האי לא חיישינן דלא שכיח שיזדמן כך ליד עובד כוכבים אבל היכא דישראל שלח לעובד כוכבים חייש ישראל במקום שאין מכריזין אע"פ שניטל גידה דלמא דלכך י) שלחה לעובד כוכבים לפי שנודע לו אחר ניקור דטרפה היא: **טרפה** הואי ויהבה ניהליה במר דשחוטה. וא"ת לעולם אימא לך דמותר לגנוב דעתו של עובד כוכבים ואיקפד משום דאמר לו לעובד כוכבים שחוטה היא ואיכא למיגזר שמא יתננה לו בפני ישראל ויקנה ממנו וי"ל דמ"מ איכא למידק מיניה לאסור לגנוב דעתו דאי שרי ליכא למיחש שמא יקנה ממנו ישראל דיחוש דלגנוב דעתו של עובד כוכבים אומר כן:

אמר

עין משפט נר מצוה

מ א מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הל' יד ועי' במ"מ טוש"ע יו"ד סימן סה סעיף יא:

מא ב ג ד מיי' פ"ב מהל' דעות הל' ו ופי"ח מהל' מכירה הל' א ג סמג לאוין קנה טוש"ע ח"מ סימן רכח סעיף ו:

מב ה ו טוש"ע שם ס"ז:

מג ז מיי' פ"ב מהל' דעות הל' ו טוש"ע שם סעיף ח:

מד ח מיי' פ"ז מהל' ברכות הל' י טוש"ע א"ח סי' קע סעיף יט:

מה ט מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' יד ועי"ש סמג לאוין קלט קמא טור ש"ע י"ד סימן סה סעיף יא:

◆

רבינו גרשום (המשך)

הבריות אלא מכללא דמעברא דאיקפד בשביל שמעיה דנתן לא"י תרנגולת טרפה בכלל שחוטה מהאי קפידא איתמר משמיה דשמואל ב) אפי' איתמר משמיה מההוא קפידא מאי ודאי כן הוא ואינו דאיקפד אי לאביי תרנגולת כו' כלומר אפי' דחזינן דאיקפד לא אמרינן משמיה בפירוש דאסור לגנוב דעת הבריות אי משום דאיקפד לא איקפד לשמעיה בשביל דגנב דעתו של א"י אלא א"ל לא ליבעי ליה כו' אי לרבא אנפקא חייא משמע כלומר שאינו מזוג ומיחזי כגזל גמור: ולא ירבה בתקרובת. כלומר לא ישגר לו דורונות: לא יפתח לו חביות כו'. כלומר הוא מכר חביותיו לחנוני וחנוני עומד לפותחן למוכרן מיד ובא אוהבו לביתו ויבקש ממנו מכור לי יין מאותו חבית אל יאמר לו אם לא בשביל אהבתך לא הייתי פותחו וגונב דעתו שהחנוני עתיד למוכרו: ואל יאמר לו סך שמן. כלומר הפך של שמן יהיה בידו ואין בו כלום שהריק השמן ממנו אל יאמר לו רוצה [אתה] לסוך שמן מן הפך הזה ואין בו כלום וגונב דעתו: ואם בשביל כבודו. כלומר ישבו שם בני אדם וחולק לו כבוד בשביל בני אדם: לגין המתקשקש. כלומר שאין בו אלא מעט יין: ואם יש בו חבר עיר. כלומר תלמיד חכם ודאי בשביל כבודו הוא עושה ואין לו יכולת למלאנו יין מותר: סנדל של מתה. כלומר סנדל של עור בהמה שמתה מאיליה בכלל סנדל בהמה שנשחטה שאין סנדל של מתה טוב כשל שחוטה: מפני הסכנה. שמא נשכה נחש וישב הארס בבשר (אדם). ושמן צף על פיה כלומר יין ומיעוט שמן על היין: והניח בפניהם כשלש ביצים. כלומר פת כשלש ביצים. שהוא עוזק כו' כלומר שהוא כוסס: חתוכה צריך ליטול הימנה גיד הנשה. כלומר כיון דהירך חתוך סבר בר ישראל חברו שגיד הנשה מנוקר ממנו ולא יטלנו: אחד מפני האנסין. כלומר שמא יעשה לו אונס לטבח ישראל ליתן לו יותר

מסורת הש"ס

א) [ברכות ט. וש"נ נסמן], ב) [ברכות יב. וש"נ נסמן], ג) [תמ' ד"ה תוספתא ב"ב פרק ו' ה"ד], ד) [תוס' ב"ב שם מס' ד"ה פ"ג], ה) [שם פ"ו], ו) [דוגמתו לקמן קד: וע"ש ובפסחים שם ובכריתות כג. ובנדה יט: ע"ש ובשבת קג. הא מני רבי יוסי וכו' כולה ר"י היא], ז) תוספתא פ"ו ה"ז ע"ש, ח) [נ"ל אחר ד"ה מברא], ט) יעב"ץ מ"ז, י) בס"א: לכך.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' לפניס אלא (כשלש) תז"מ ונ"ב פ"א שלש: (ב) רש"י ד"ה במר וכו' דלשון תמורה הוא האי טריפה כצ"ל ואות ד' נמחק:

◆

מוסף רש"י

וכי מכללא מאי. וכי אמר ליה מכללא מאי גריעותא איכא דאמר לאו בפירוש איתמר (ברכות יב.).

◆

רבינו גרשום

ניכר גיד הנשה בירך לישדר ליה דבמקום שאין רגילין להכריז אין קונין בשר על הכל מעובד כוכבים. אלא כלומר במקום שרגילין להכריז כשיש טרפה לישראל: שלימה נמי לא לישדר ליה כו' דבמקום שרגילין להכריז ביום שאין מכריז קונה ישראל בשר מא"י ושמא מחתך לה ואין מקומה ניכר ומוכר אותה לישראל: איבעי' אימא במקום שמכריזין ואי פרכת שלמין לא לישדר דילמא מחתיך לה ומזבין לה לישראל חיתוכא דעובד כוכבים מידע ידיע: ואיבעית אימא מקום שאין מכריז ואי פרכת חתוכה נמי לא לישדר דלא אתי לאיזדבוני מיניה גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל אחר כו': ואיבעית אימא משום דקא גניב ליה לדעתיה דסבר עובד כוכבים שולח אדם ירך לעובד כוכבים שלימה אין חתוכה לא דגיד עץ בעלמא לאו [משדר ליה] שלימה א) כגונב ליה לדעתיה דמקומו ניכר אבל אי משדר חתוכה גניב ליה לדעתיה דסבר ישראל עצמו חתכה ונטל ממנו גיד הנשה והכל כשר: תרנגולת טרפה יהב ליה כו' כלומר שבשכר שמעבר וא"ל לאחר דשחוטה כשרה הוית: אנפקא א"ל לאשקוייה כלומר יין חי א"ל שמואל לשמעיה לאשקוייה ואשקייה יין מזוג. וא"ד אנפקא זהו אספרגוס: דאי מכללא מאי כלומר דאי לאו בפירוש דשמואל איתמר דאסור לגנוב דעת

א) נראה דצ"ל אי משדר ליה שלימה לא גניב ליה לדעתיה דהא מקומו ניכר אבל וכו'.

ב) נראה דצ"ל איתמר משמיה דשמואל דאסור לגנוב דעת הבריות אפי' כו' כן הוא דנל"ש אמאי איקפיד: אי לאביי וכו'.